

BANOVAC ANDRIJA BANFI

Prilog kronologiji hrvatske banologije

Josip Lučić

Starija domaća građanska historiografija posvećivala je mnogo pažnje izučavanju povijesti političkih, pravnih, međudržavnih odnosa, povijesti vladajućih klasa i staleža, ratnim događajima i vojnim pohodima na našem tlu ili njegovu susjedstvu. To je bez sumnje odgovaralo tadašnjim prilikama i zahtjevima vremena, pa je iz tog područja napisano dosta radova.

U okviru tog povijesnog istraživanja određeno važno mjesto pripadalo je proučavanju hrvatskih banova koji su bili kao neki simbol kontinuiteta hrvatske državnosti i ustavnosti.¹ Postoji i određena kronologija banova još od vremena narodne dinastije do XX stoljeća.

Stjecanjem okolnosti morao sam se svojedobno pozabaviti kronologijom, to jest vremenom banovanja Andrije Banfyja. On se u svim novijim banologijama, enciklopedijama i povijesnim udžbenicima stavlja u godinu 1476—1477, pod nazivom »Andrija Banfy, hrvatsko-dalmatinsko-slavonski ban«.² Istraživanje koje sam tom zgodom poduzeo ponukalo me da posumnjam ne samo u točnost te kronologije nego i egzistenciju Andrije Banfyja kao pravog hrvatskog bana.

I

Veoma je malo sačuvanih dokumenata o njegovoj djelatnosti. To otežava stvaranje određenijih zaključaka.

29. IX 1475. »in Laabwar . . . Andreas Damphi de Dobwz, regnorum Dalmatie et Croatiae banus« naređuje kninskom kaptolu da pošalje dva vjerodostojna čovjeka koji će posvjedočiti u sporu između Martina i

¹ O ustavnoj jurisdikciji bana, usp. M. Lanović, *Privatno pravo Tripartita*, Zagreb 1929, 67—68; — A. Dabinović, *Hrvatska državna i pravna povijest I*, Zagreb 1940, 210—211, 409; — Akos von Timon, *Ungarische Verfassungs- und Rechtsgeschichte*, Berlin 1904, 246. i d. 756. i d.

² F. Šišić, *Pregled povijesti hrvatskog naroda od najstarijih vremena do godine 1875*, Zagreb 1916, 360.

Ivana, sinova pok. Jurja Frankopana, s jedne strane i Jelene, udovice Sigismunda Frankopana, s druge strane zbog dvaju kastruma.³

Iz mjesta Laba, to jest u Hrvatskoj južno od Gvozda, otišao je u tadašnju Slavoniju, u Božjakovinu — selo u bivšem dugoselskom kotaru — gdje je »Andreas Damfy . . . regnorum nostrorum Dalmacie et Croatiae banus« na dan »feria quinta proxima ante festum beati Luce evangeliste proxime preteritum«, to jest na 12. X 1475. (jer je dokumenat iz 1476.) na molbu vranskih »populorum et jobagiorum« uveo vranski samostan u posjed šume Gaj koja je pripadala zagrebačkom kaptolu. Zbog toga čina neki »magister Clemens de Soklos« tužio je i vodila se iduće godine parnica pred kraljem Matijašem Korvinom 13. VIII 1476. protiv »magnificum Andream Damfy regnorum nostrorum Dalmacie et Croatiae banum«. Na ročištu održanom toga dana videći vjerodostojne isprave Andrija Banfy bio je prinuđen povratiti šumu Gaj zagrebačkom kaptolu.⁴

Iz navedenih dvaju dokumenata vidimo da je A. Banfy nosio titulu hrvatsko-dalmatinskog bana od 29. IX 1475. do 13. VIII 1476. Tu titulu daju mu i drugi ljudi.

Međutim, da li nam ta sama titula daje pravo da ga uvrstimo u red hrvatsko-dalmatinskih banova? Nije rijedak slučaj u to vrijeme da pojedinci nose titulu »banus«, a u stvari su banovci. Npr. Petar Bočkaj titulira se 1476. »Petrus Bochkay de Razynya - Kerezthur, regni Sclavonie banus«.⁵ Petar Bočkaj, kao što je poznato, nije bio slavonski ban, nego banovac.⁶

Ako ispitamo sadržajnu stranu dokumenata u kojima se javlja Andrija Banfy i istražimo u čemu se sastoji njegovo stvarno djelovanje kao bana, tada uočavamo:

1. izdaje naređenje podređenoj ustanovi — kninskom kaptolu — da u imovinskom sporu pošalje svjedoke. To radi redovito banovac, a ne ban.⁷

³ *Thallóczy L. — Barabás S., Codex diplomaticus comitum de Frangepanibus II, Budapest 1913, 131—132.*

⁴ Državni arhiv Zagreb, *Acta capituli antiqua*, fasc. II, br. 49 — *Juraj Marcelović* donio je regist te isprave u svom »Synopsis diplomatum aliorumque monumentorum regnum Croatiae respiciencium ab anno 1237 ad annum 1693 chronologice disposita« MSS u Sveučilisnoj knjižnici u Zagrebu R. 3341. Prijepis tog rukopisa, koji je dao načiniti Ivan Kukuljević, nalazi se u arhivu Historijskog instituta JAZU u Zagrebu, sign. II. d. 237. U obadva rukopisa pogrešno piše »Andream Dampffy Dalmatiae, Croatiae, Sclavoniae banum«. Tekst te isprave objavljujemo u dodatku pod br. 1.

⁵ Usp. isprave u arhivu Historijskog instituta JAZU, Zagreb sign. D-XVI-5, 6, 11 i d. Zatim ispravu u Drž. arhivu u Zagrebu, Škrinja privilegija, dok. 43 — *Vjesnik zemaljskog arhiva 1889, I. 215.*

⁶ *P. R. Vitezović, Chronologia banorum sive ducum Croatiae, 22 — Arhiv Hist. inst. Zagreb, MSS III d. 125.*

⁷ *V. Mažuranić, Prinosi za hrvatski pravno-povjestni rječnik, Zagreb 1908, s. v. banovac, »on izdaje naloge sudovom i upravnim oblastima, ovršuje presude, uvodi u posjed« str. 39.*

2. svoju jurisdikciju vrši u gradu Labu gdje po pravilu u XV. st. stoluje banovac. Hrvatsko-dalmatinski ban, naime, stoluje u to vrijeme u Kninu.⁸

3. te i iduće godine (1475—1476) bio je Damjan Horvat hrvatsko-dalmatinski ban.⁹ Uz njega ne spominje se nigdje kao drugi ban Andrija Banfy.

4. na teritoriju Slavonije Andrija Banfy uveo je u posjed vranski samostan. Uvođenje nekog u posjed u to vrijeme spada redovito u dužnost banovca.

5. u Slavoniji do 3. ožujka 1476. banovao je Ivan Ernušt. Uz njega ne spominje se 1475. i u poč. 1476. Andrija Banfy kao ban.

Ne spominjanje Andrije Banfyja u nijednom dokumentu toga vremena kao sudruga u banovanju, bilo u Dalmaciji, Hrvatskoj ili Slavoniji, isključuje zaključak da je on bio hrvatsko-dalmatinski ban u pravom smislu riječi. On vrši dužnost posve sporednog značenja: uvodi u posjed, poziva na ročište. To su sve sitne dužnosti daleko od onih koje vrše hrvatski banovi po svojem ustavnom položaju. Ako pridodamo ovome uočenu važnu činjenicu da on stoluje u Labu, stolnom mjestu banovaca, zaključujemo da je Andrija Banfy bio banovac.

Znači, Andrija Banfy nosio je titulu hrvatsko-dalmatinskog bana, a vršio je sporedne dužnosti, dužnosti banovca. Pomagao je u tom smislu banu Damjanu Horvatu u Dalmaciji i Hrvatskoj i banu Ivanu Ernuštu u Slavoniji. Kao takav spominje se i djeluje od 29. IX 1475. do 13. VIII 1476.

U svojem zaključivanju da je Andrija Banfy banovac a ne ban nisam osamljen. Nekoliko istaknutih naših povjesničara, doduše bez ikakva obrazloženja i argumentacije, jednostavno ga ne uvrštava u redosljed hrvatskih banova. Ratkaj,¹⁰ Vitezović,¹¹ Smičiklas.¹² Drugi ga opet bez obrazloženja označuju kao banovca. Klaić ga npr. naziva ispravno banovcem za god. 1476.¹³ a kasnije ga nedosljedno sebi za tu istu godinu proglasio za hrvatsko-dalmatinsko-slavonskog bana.¹⁴ Šišić ga jednom

⁸ F. Šišić, O sredovječnom hrvatskom gradu Labu, Buličev zbornik, Zagreb-Split 1924, 580.

⁹ F. Šišić, Pregled povijesti . . . 360.

¹⁰ Memoria regum et banorum Dalmatiae, Croatiae et Slavoniae, Vindobonae 1772, 99.

¹¹ Kronika aliti szpomenek vszega szveta vekov . . . , Zagreb 1744, 127. — U drugom svom djelu »Banologia, sive de banatu Croatiae cum continua banorum Chronologia ab. a. Ch. 576« stavlja ga u god. 1476: »Andreas Danffi Dalm. et Croat. Banus«, str. 57 — MSS u Sveučilišnoj biblioteci u Zagrebu, 3455. Uzimam za sada u obzir taj rukopis, jer su drugi rukopisi samo redakcije tog rukopisa odnosno njegovi prijepisi. (Vj. Klaić, Život i djela Pavla Vitezovića, Zagreb 1914, 262/3; — Djela Pavla Vitezovića 1652—1952, Zagreb 1952, 24).

¹² T. Smičiklas, Povijest hrvatska I, Zagreb 1882, 56.

¹³ Vj. Klaić, Povijest Hrvata II/3, Zagreb 1904, 102.

¹⁴ Vj. Klaić, Hrvatsko kraljevstvo u XV stoljeću i prvoj četvrti XVI stoljeća, VHAD N. S. VIII 1905, p. o. 10.

ispravno nazivao »(vice) banus«,¹⁵ iako ga je usprkos toj svojoj točnoj konstataciji uvrstio u svom udžbeniku među hrvatsko-dalmatinsko-slavonske banove.¹⁶ Da bi zbrka bila veća, neki historičari kao i sve novije banologije i enciklopedije jednostavno ga, opet bez obrazloženja i argumentacije, uvrstavaju među hrvatske banove, jednostavno prepisujući jedni druge. Npr. Krčelić,¹⁷ Mikoczi,¹⁸ Zbornik »Znameniti i zaslužni Hrvati 925—1925«,¹⁹ Hrvatska enciklopedija II,²⁰ i u istoj enciklopediji posebno pod »Banffy Andrija«.

II

Zaključku, da je Andrija Banffy samo banovac, prividno proturječi jedna vijest sačuvana u dubrovačkom arhivu. Dubrovački senat naime zaključio je 30. VIII 1476. darovati »Banffy Andree, bano Croatie, Dalmacie et Slaunonie . . . de donando sibi in pannis ducatos quinquaginta«, a njegovim poslanicima »fratri Francisco et Paulo Sracinouich ambassatoribus dicti bani . . . in pannis ducatos viginti«. ²¹

Tu susrećemo A. Banfyja kao dalmatinsko-hrvatsko-slavonskog bana.²² On na 30. VIII 1476. ima, prema toj tituli, najveću čast u hrvatskoj banskoj hijerarhiji.

Obično se smatra da je dubrovački senat pazio na točnost tituliranja. Međutim ima slučajeva da dubrovačko tituliranje hrvatskih banova u to vrijeme nije uvijek dosljedno. Npr. u jednom uputstvu od 7. V 1364. titulira se Nikola Seč kao »Nicolaum Čech banum Dalmacie«, ²³ a zapravo bio je dalmatinsko-hrvatski ban; ili ban »totius Sclauonie« Matko Talovac titulira se 19. IV 1436. kao »Matco regnorum

¹⁵ F. Šišić, O sredovječnom hrvatskom gradu Labu, 579.

¹⁶ F. Šišić, Pregled povijesti . . . 360.

¹⁷ De regnis Dalmatiae, Croatiae, Slavoniae notitiae praeliminare, Zagrabiae 1770, »Anno 1476 . . . Andrea Banffi quem banum Dalm. Croat. Slav. fuisse« str. 289.

¹⁸ De banis Croat. saec. XIV et XV — MSS u Arhivu Hist. inst. JAZU, Zagreb sign. III. d. 80. Za svoju tvrdnju poslužio se registrom jedne isprave u Marcelovićevoj »Synopsis diplomatum . . .«

¹⁹ Zagreb 1925, CXX, samo što mu je još nadodan atribut »Lendavski«.

²⁰ H. E. II, 183 — Prema stanju u literaturi on je bio: banovac, ban dalmatinsko-hrvatski; hrvatsko-dalmatinsko-slavonski. Banovao je: 1475—1476; samo 1476, napokon 1476—1477; uopće nije bio ban.

²¹ Cons. Rogat. 23, 39' — Bitni dio tog dokumenta nalazi se i u *Thallóczy-Gelcich*, *Diplomatarium relationum rei publicae ragusanae cum regno Hungariae*, Budapest 1887, 804—805.

²² Prema podatku iz dubrovačkog arhiva ban Andrija preziva se i piše kao Banffy, a ne Damfy. Zato upotrebljavam tu transkripciju. Slova D i B u srednjem vijeku često se zamjenjuju, npr. drabant umjesto brabant, i sl. Budući da su se samo iz plemićkih obitelji imenovali banovi, u Hrvatskoj i čitavoj tadašnjoj Ugarskoj ne postoji plemićka obitelj Damfy. / Usp. I. Bojničić, *Der Adel von Kroatien und Slavonien* u J. Siebmacher's . . . Wappenbuch IV, 13 Nürnberg 1899; — *Nagy Ivan*, *Magyarország Csáladai Czimerkel és Nemezékrendi táblákkal* . . . Pest 1875, I.

²³ J. Tadić, *Pisma i uputstva dubrovačke republike*, I, Beograd 1935, 126.

Dalmacie, Croacie ac Slovinie bano«;²⁴ ili Andrija Bot naziva se 4. III 1510. »bano Croacie«,²⁵ a u istinu on je bio hrvatsko-dalmatinsko-slavonski ban, itd. Možemo s pravom posumnjati da i u slučaju Andrije Banfyja titulacija dubrovačke vlade ne mora biti točna. Navest ćemo nekoliko razloga.

Negdje poslije 3. ožujka 1476. umro je slavonski ban Ivan Ernušt. Poslije njegove smrti ostali su kao banovci A. Banfy u Dalmaciji i Hrvatskoj i Petar Bočkaj u Slavoniji.²⁶ Jednog vrhovnog hrvatsko-dalmatinsko-slavonskog bana prema tome u prvoj polovici 1476. nema. Podatak iz dubrovačkog arhiva jedini upućuje da je u drugoj polovici te godine, pri koncu kolovoza, postojao hrvatsko-dalmatinsko-slavonski ban, i to u osobi A. Banfyja. Nejasno je zašto se već u rujnu, to jest u idućem mjesecu i to u njegovu početku, javlja drugi čovjek kao ban s tom titulom, ako je u Hrvatskoj postojao i djelovao A. Banfy kao vrhovni ban? Očito je da tu nije nešto u redu, to jest da Hrvatska tada nije imala vrhovnog bana. Budući da je bilo nezgodno da zemlja bude bez bana, zato tu dužnost najranije u rujnu 1467. dobiva Ladislav od Egervara.

Kako ne postoji jednodušnost mišljenja kad je Ladislav od Egervara započeo banovanje u Hrvatskoj, a u pitanju kronologije banovanja Andrije Banfyja taj početak ima odlučujuću ulogu, pokušat ću sada riješiti to pitanje.

Jedni povjesničari stavljaju početak banovanja Ladislava Egervara u 1476. Tako Vitezović,²⁷ Smičiklas,²⁸ također i Révai Nagy Lexikona.²⁹ Pristaše te kronologije nisu svoje mišljenje ničim argumentirali.

Drugi povjesničari, kao na pr. Vitezović,³⁰ Mikoczi,³¹ Klaić,³² Šišić³³ odlučuju se za god. 1477. Ona i u novijim banologijama i enciklopedijama prevladava.

Međutim u Državnom arhivu u Zagrebu, u seriji »Documenta mediaevalia varia« br. 483, nalazi se isprava kojom kralj Matijaš zbog za-

²⁴ *Thallóczy-Gelcich*, *Diplomatarium relationum* . . . 400.

²⁵ *Ibidem* 833.

²⁶ Vj. Klaić, *Povijest Hrvata* II/3, 102 — Mišljenje I. Bojničić-Kninskog / Grb bana Sigismunda Ernušta Čakovečkog, *VHAD* XIII, 1891, 3, 63 / da je I. Ernušt umro prije 1476. nije tačno. U ispravi sačuvanoj u arhivu čazmanskog kaptola u Varaždinu vidio sam da se spominje 21. I 1476. »Johannes Ernsth . . . necnon regni Sclauoniae banus«. Općenito o Ernuštima usp. R. Horvat, *Povijest Međimurja*, Zagreb 1944, 57.

²⁷ *Banologia* . . . MSS 3457 u Sveučilisnoj knjižnici u Zagrebu. U toj redakciji rukopisa stoji pod god. 1476. »Ladislaus de Egervara Dalm. Croat. et totius Sclavoniae banus«. Kako je ovakva kronologija banovanja L. Egervara ovdje zabilježena, ne znam. U svim ostalim redakcijama rukopisa banovanje L. Egervara stavlja se u 1477. god.

²⁸ T. Smičiklas, *Povijest hrvatska* I, 560.

²⁹ Révai Nagy Lexikona, Budapest 1912, s. v. Egevary. (Za prevodenje s mađarskog zahvaljujem gdji. Ilonki Pavletić).

³⁰ *Banologia* . . . MSS 3456 i dr.

³¹ J. Mikoczi, *De banis* . . .

³² Vj. Klaić, *Hrvatsko kraljevstvo* . . . 10.

³³ F. Šišić, *Pregled povijesti* . . . 360; i svi koji su se povelili za njim.

sluga »magnifici Ladislai de Egerwara, regnorum nostrorum Dalmacie, Croacie et Slauonie bani« dariva mu »castellum Welike« uz ostala imanja, pripadnosti i povlastice. Isprava je izdana »Bude feria tertia proxima post festum Natiuitatis beate Marie virginis, anno domini millesimo quadrigentesimo septuagesimo sexto, regnorum nostrorum anno Hungariae etc. decimo nono, Bohemie uero octauo (tekst ove isprave objavljujemo u dodatku pod br. 2).

Kad se točno razriješi formula datiranja isprave, proizlazi da je izdana 10. rujna 1476, a to je u ovom slučaju najvažnije. S tom godinom slažu se i ostali podaci iz datacijske formule. Npr. spominjanje devetnaeste godine vladanja Ugarskom. Ugarsko-hrvatski kralj postao je Matijaš 24. I 1458.³⁴ Prema tome devetnaesta godina spada u 1476. Češki kralj postao je 3. V 1469,³⁵ a osma godina toga vladanja također pada 1476.

U svijetlu činjenice da se L. od Egervara već 10. IX 1476. javlja kao hrvatsko-dalmatinsko-slavonski ban možemo bolje proučiti kronologiju oko A. Banfyja.

Vidjeli smo da je A. Banfy 13. VIII bio na ročištu pred Matijašem Korvinom i parnicu je izgubio. To ujedno ukazuje da nije imao nekog osobitog ugleda i vlasti. Sedamnaest dana kasnije, 30. VIII, prema dubrovačkoj titulaciji, on je hrvatsko-dalmatinsko-slavonski ban.

L. od Egervara imenovan je, bez sumnje, za hrvatsko-dalmatinsko-slavonskog bana svakako nekoliko dana prije 10. IX 1476, jer se tog dana već spominje kao ban. U dokumentu naime ne piše da je upravo tog dana i imenovan.

Preostaje da zaključimo da je A. Banfy mogao biti imenovan i vršiti dužnost hrv.-dalm.-slav. bana u najboljem slučaju u vremenu od 14. VIII do 9. IX 1476, a to znači niti mjesec dana. Kratkoća vremena doduše ne bi bila baš najodlučnija za tu njegovu funkciju — ako nije u međuvremenu umro — jer je bilo slučajeva da su banovi banovali samo nekoliko mjeseci.³⁶ U ovom slučaju vrijeme je i suviše kratko da bi gornja konstatacija mogla doći u prilog A. Banfyju. Ne bi bilo odlučno ni to što je Ladislav od Egervara nastupio dužnost kao ban najkasnije 9. IX 1476. Moglo se dogoditi da su banovala dva bana s istom titulom (što se i događalo), pa bi A. Banfy mogao i pokraj L. Egervara biti hrv.-dalm.-slav. ban.

Međutim može se skrenuti pažnja na ovo:

U Hrvatskoj i Slavoniji nije se od 14. VIII do 9. IX ništa izuzetno dogodilo što bi zahtijevalo da A. Banfy dotadašnji banovac postane hrv.-dalm.-slav. ban. Dokumenti s područja tadašnje Slavonije, Hrvat-

³⁴ W. Fraknói, Matias Corvinus, König von Ungarn, 1891, 47 — Vj. Klaić, Povijest Hrvata II/3, 6.

³⁵ Fraknói, n. d. 142 — Vj. Klaić, n. d. 73.

³⁶ M. Kostrenčić, Hrvatska pravna povijest, Zagreb 1923, 196.

ske i Dalmacije nisu ništa takva zabilježili, a oni su svakako za naš slučaj najvažniji.

Pored L. od Egervara za vrijeme njegova banovanja ne spominje se nijedamput A. Banfy kao njegov sudrug u banovanju.

A. Banfy nema titule hrv.-dalm.-slav. bana u srpnju 1476. za vrijeme opasne turske provale u hrvatske i slovenske zemlje. Tad bi bilo najrazumljivije da je dobije. Za vrijeme rata vlast se obično koncentrira radi jedinstvenosti zapovjedanja i akcije. On se tako titulira, i to od drugih, tek koncem kolovoza kad je navala prošla. U početku rujna, međutim, kao što smo vidjeli, drugi je ban s tom titulom.

Poslanici A. Banfyja vjerojatno su došli u Dubrovnik zbog nekih hrvatsko-dalmatinskih stvari³⁷ (a ne i slavonskih, jer je Slavonija udaljena). Dubrovačka vlada imajući u vidu jedinstvenost hrvatskog teritorija i uprave, ne razlikujući uvijek pravilno hijerarhiju među hrvatskim banovima, daje Andriji Banfyju titulu hrv.-dalm.-slav. bana, iako on to u stvari nije bio. Dubrovčani, kao što smo već vidjeli, nisu uvijek pravili razliku između hrvatsko-dalmatinskog; slavonskog ili hrv.-dalm.-slavonskog bana.

Konačni zaključak bi bio: i pored toga što je nosio titulu dalmatinsko-hrvatskog bana u godini 1475. i 1476. Andrija Banfy bio je zapravo banovac koji je vršio svoju dužnost ne samo u Dalmaciji i Hrvatskoj, nego u Slavoniji (od 29. IX 1475. do 30. VIII 1476). Ladislav od Egervara postao je hrv.-dalm.-slav. ban prije 10. IX 1476.

Možda će kakvi drugi dokumenti unijeti više svjetla i dati pravo drugima da drugačije zaključuju. Za sada se možemo vratiti na starije mišljenje da A. Banfy nije bio ban pa ga treba ukloniti iz popisa hrvatsko-dalmatinskih i hrvatsko-dalmatinsko-slavonskih banova. On je bio samo banovac.

III

Kojem je rodu pripadao A. Banfy, za sada se ne može ustanoviti. Jedino se može reći da nije pripadao rodu Banffyja iz Lendave (Alsó-Lindvai) niti onoj grani iz Losonca (Losonczy).³⁸ Više svjetla u njegovo porijeklo mogao bi unijeti podatak, da se on piše »Andreas Dampfi de Dobwz«. Da li se tu krije mjesto Dobouch, današnji Dubovac kod Križevaca,³⁹ ili je to Dobocz (Dobouch, Dobowz itd.) kod Zagreba) kojeg

³⁷ Što su poslanici A. Banfyja tražili u Dubrovniku i po kakvom su se poslu tu nalazili, ne može se ništa zaključiti iz oskudnih podataka zaključaka dubrovačkog senata, a za tu godinu nedostaju, na nesreću, zapisi Velikog i Malog vijeća. Karakter njihove misije objasnio bi nam da li su oni poslanici bana ili banovca.

³⁸ Ne spominju ga naimo u rodoslovlju Banffyja obadviju grana ni *Nagy Iván*, *Magyarország . . . I s. v. Banffy*, niti *M. Wetner*, *Ausländische Geschlechter in Ungarn*, »Adler« 1898.

³⁹ *Djuro Szabo*, *Terra Dobuch* (historijsko-topografska studija) VHAD N. S. XII, 124.

oblik u drugoj pol. XV st. glasi Dobovac).⁴⁰ Budući da »banovac mora biti domaći plemić (ex pocioribus nobilibus Regni Sclauoniae)«, ⁴¹ Andrija Banfy svakako je iz jednog od tih dvaju mjesta.

DODATAK br. 1

Nos Mathias dei gracia rex Hungariae, Bohemiae etc. Memoriae commendamus, quod nobis quinto decimo die tricesimi secundi diei ferie tercie proxime ante festum Assumpcionis beate Marie Virginis nouiter preteritum una cum nonnullis prelatis, baronibus ac magistris prothonotariis Regnique nostri nobilibus pro faciendo moderatiuo iudicio causando in sede nostra iudiciaria sedentibus, honorabilis magister Clements de Soklos, canonicus ecclesie Zagrabiensis pro honorabili capitulo eiusdem ecclesie Zagrabiensis cum procuratoriis litteris loci eiusdem, iuxta continentiam littarrarum capituli ecclesie Chasmensis inquisitoriarum, amonitoriarum, euocatoriarum et insinuatoriarum secundum dispositionem per nos ac prelatos, barones et nobiles vniuersos dicti regni nostri in conuencione eorundem generali in anno proxime transacto hic Bude celebrata factam, ac tandem in anno presenti per eosdem prelatos et barones comitatumque electos nobiles roboratam emanatarum medio aliorum nostram personalem exurgens in presenciam contra magnificum Andream Damfy regnorum nostrorum Dalmacie et Croacie banum proposuit eo modo, quomodo feria quinta proxima ante festum beati Luce evangeliste proxime preteritum, prefatus Andreas Damfy predictorum regnorum nostrorum Dalmacie et Croacie banus, nescitur quo ductum motiuo quandam siluam dicti capituli Gay vocatam in territorio possessionis eiusdem Capituli Crayeucz vocate in comitatu Zagrabiensi adiacentis, minus iuste et indebite ac preter omnem viam juris occupasset occupatamque circa tenutas et metas Bosyako annexisset potencia mediante in prejudicium et dampnum prefati capituli agentis valde magnum, ex parte cuius annotato capitulo agentis per dictam nostram personalem presenciam in premissis juris equitatem supplicavit impelliri. Quo audito prefatus Andreas Damfy banus personaliter in eandem nostram personalem exurgens presenciam respondit ex aduerso, quod licet ipse de commissione et mandato serenitatis uestre pretactam siluam Gay appellatam eo quod semper litigiosa fuisset ad intercessibilem petitionem populorum et jobagionum prioratus Aurane in pertinentiis ipsius Bosyako commorantium occupauerit et eisdem iusticia mediante reappropriare voluerit, ac super inde terminum arbitrii et locum comunem pro videndis iuribus tam ipsius capituli quam populorum dictarum pertinentiarum efficacioribus deputauerit. Tamen quia termino et loco huiusmodi arbitrii pretactum capitulum Zagrabiensem satis efficacissima iura et litteraria instrumenta coram ipso produxisset, prefatis vero populis et jobagionibus dicti prioratus comparere et literalia instrumenta eorum producere recusantibus. Et ob hoc ipse visis huiusmodi iuribus dicti capituli Zagrabiensis prenominatam siluam Gay eidem simpliciter remisisset et relaxasset possidendam, tenendam pariter et

⁴⁰ *Thallóczy Lajos és Barabás Samu, Codex diplomaticus comitum de Blagay, Budapest 1897, 536 (index).*

⁴¹ *V. Mažuranić, Prinosi . . . s. v. banovac, 39.*

habendam ymo prout ex tunc ita et ex nunc remisisset manusque suas de eiusdem dominio penitus excipiendo remisitque et relaxauit nostro iudiciario in conspectu harum nostrarum vigore et testimonio literarum mediante. Datum Bude tercio die termini prenotati. Anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo sexto.

(Izbornik u Državnom arhivu u Zagrebu, serija: Acta capituli antiqua, fasc. II br. 49. Veličina 29,5×24,5 cm. Pečat utisnut).

DODATAK br. 2

Nos Mathias, dei gracia, rex Hungarie, Bohemie etc. Memorie commendamus tenore presencium significantes quibus expedit universis. Quod licet regio congruat officio singulorum fidelium suorum preclara merita dignis premijs et fauoribus prosequi eosque quo ad fidelitatem et seruiciorum onera subeunda et ferenda propensiores efficiantur regali attendere et obligare munificencia: Illis tamen regiam debet liberalitatem uberius preseffere qui maioribus meritis et virtutibus amplioribusque laboribus preclariora merita meruerunt. Sane igitur attentis et grata consideratione pensatis preclara fidelitate et multimodis seruicijs fidelis nostri dilecti magnifici Ladislai de Egerwara, regnorum nostrorum Dalmacie, Croacie et Slaunie bani etc. que ipse primum sacre dicti regni nostri Hungarie corone tandemque maiestati nostre tam aduersus hereticos quam Thurcos aliosque plurimos regni nostri hostes et nostros speciales emulos tam in fortaliciorum et locorum munitorum expugnacione, quam eciam in ordinatis aciebus et conflictibus alijsque tumultuarijs concursibus et pugnis generalibus scilicet et parcialibus cum graui et copiosa sanguinis sui effusione sub utraque fortuna secunda scilicet et aduersa prout vel temporis vel nostri status condicio tulit non parcendo persone rebusque suis absque vlla intermissione constantissime et summa cum fidelitate exhibuit et impendit. Horum itaque suorum intuitu meritorum castellum Welike vocatum in prefato regno nostro Slaunie in comitatu Crisiensi habitum quod alias quondam magnifici Mathijws de Maroth, bani Machouiensis prefuisset, sed per defectum seminis eiusdem ad sacram dicti Regni nostri Hungarie coronam consequenterque maiestatem nostram iuxta antiquam et approbatam eiusdem regni nostri consuetudinem rite et legittime deuolutum esse, perhibetur simul cum opido similiter Welike ac tributo in eodem exigi solito necnon possessionibus vtraque Kothij maiore et minore Zonocz, Gragijancz, Clijzoch, Sanroc, Sthoczpewkez cum tributo exigi ibidem solito Kvrasiyncz, Kalmarhel, Woxijcze, Pauenijcze, Mergyancz, Vocanchij, Rogozna, Luachijche, Zador, Benethe, Sijbenijk, Tregijr, Povelijche, Zedlarijche, Zobochijna, Miczinouijz, Kowachijchawez, Slazfijchawez, Zthekolcz, Julijchakothij, Hrasth cum vado in fluuio Zawe habito Crapija, Rosawycza, Zclechewije similiter simul cum vado Padesno Wsthijlwnijo, similiter cum vado circa eandem habito Precloche et Puhederno. Item prediis Thomachij navez Ijlia Cheglancz et Brezna vocatis omnino in predicto comitatu Crisiensi habitis ad idem castellum Welike pertinentibus et pertinere debentibus ac pariter cum cunctis alijs suis vtilitatibus et pertinencijs, quibuslibet terris scilicet arabilibus, cultis et incultis, agris, pratis, pascuis, fenilibus, siluis, nemoribus, montibus, valibus, vineis et vinearum promonthorijs, aquis, fluuijs, piscinis, piscaturis, aquarum que decursibus, molendinis et locis eorundem

generaliter vero quarumlibet vtilitatum et pertinenciarum suarum integritatibus quouis nominis vocabulo vocitatis sub suis veris metis et antiquis premissis sic vt prefertur stantibus et se habentibus, memorato Ladislao de Egerwara suisque heredibus et posteritatibus uniuersis dedimus, donamus et contulimus, ac de manibus nostris regijs eidem Ladislao assignauimus ijmo damus, donamus, conferimus et assignamus jure perpetuo et irreuocabiliter tenendum, possidendum pariter et habendum, saluo jure alieno harum nostrarum vigore et testimonio literarum mediante, quas in formam nostri priuilegij redigi faciemus dum nobis in specie fuerint reportate. Datum Budeferia tertia proxima post festum Natiuitatis beate Marie virginis, anno domini millesimo quadringentesimo septuagesimo sexto, regnorum nostrorum anno Hungarie etc. decimonono, Boheimie vero octavo.

(*Izbornik u Državnom arhivu u Zagrebu, u seriji: Documenta mediaevalia varia, br. 483*).

Résumé

LE «BANOVAC» (VICEBANUS) ANDREAS BANFI

Josip Lučić

L'auteur prouve, que Andreas Banfi (ou Damffy) de Dobwz n'était pas »regorum nostrorum Dalmatie et Croatie banus« de 1475 à 1476, ni de 1476 à 1477. Il n'était également pas »banus Dalmatie, Croatie et Slauonie« en 1476 comme divers historiens l'ont estimé.

L'auteur pense, que A. Banfi ait été seulement le »banovac« (vicebanus) en Dalmatie, Croatie et Slavonie de 1475 à 1476 (selon les documents du 29—IX 1475 au 30 VIII 1476).

L'auteur constate que Ladislaus de Egerwara était déjà »banus Dalmatie, Croatie et Sclauonie« le 10 IX 1476 et non pas seulement à partir de 1477.